

Η μεταφραστική περιπέτεια ενός Ρωμαίου αξιωματούχου

Μυστήριο εποχής και σύγχρονο δράμα

Του ΣΤΑΘΗ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Υπάρχουν πολλοί αναγνώστες (και ίσως όχι λίγες αναγνώστριες) που τα τελευταία χρόνια απολαμβάνουν τις περιπέτειες του Δέκιου Καϊκίλιου Μέτελλου που γράφει με κέφι και φινέτσα ο Τζων Μάντοξ Ρόμπερτς. Πρόκειται για ιστορίες μυστηρίου «εποχής», καθώς λέγεται, όταν το δράμα εκτυλίσσεται μέσα σε ένα δοσμένο ιστορικό πλαίσιο· όπου φανταστικοί χαρακτήρες συμπλέκονται τεχνηέντως με πραγματικά πρόσωπα και γεγονότα σε ένα λεπτοδουλεμένο κέντημα, ιστορημένο με τόση μαεστρία, ώστε ο φίλος του αστυνομικού μυθιστορήματος να μετέχει ταυτοχρόνως στις χάρες της ιστορικής λογοτεχνίας. Είναι ένα χαρίεν είδος που ακμάζει τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως και οπωσδήποτε έχει πολλούς αναγνώστες. Ειρήσθω εν παρόδω, ότι προσφάτως η «Ελευθεροτυπία» διένειμε ένα λαμπρό δείγμα του είδους, τις περιπέτειες του «Δικαστή Τι».

Εν προκειμένω, οι περιπέτειες του παιχνιδιάρη, ρηξικέλευθου κι εντελώς Ρωμαίου Δέκιου Μέτελλου ξετυλίγονται την εποχή της ύστερης Δημοκρατίας στην αγαπημένη του Πόλη, και περιγράφουν με αξιοθαύμαστη ενάργεια την πολιτική της εποχής, τις κοινωνικές κι ανθρώπινες σχέσεις, ζωντανεύοντας μπρος στα μάτια μας τον ελληνορωμαϊκό κόσμο, αλλά και τη διαχρονία των ανθρώπινων.

Εως τώρα είχαν εκδοθεί οκτώ τίτλοι (από τις εκδόσεις «Περίπλους») με πολύ προσεγμένες μεταφράσεις, ώστε ο αναγνώστης να μυείται στην εποχή και να ξεκλειδώνει τη σημαντική της. Στον ένατο τίτλο, ατυχήσαμε. Αλλάζοντας εκδότη η σειρά (την ανέλαβαν οι εκδόσεις Intto Books) άλλαξε ο μεταφραστής και της άλλαξε τα φώτα (ο μεταφραστής της μετάφρασης).

Αγνοώντας τελείως την εποχή ο νέος μεταφραστής, όχι μόνον δεν καταβάλλει κάποια προσπάθεια να την εννοήσει, αλλά με τον πιο χοντροκομμένο τρόπο μας πετάει κατακέφαλα το αποτέλεσμα της ήσσονος προσπάθειάς του.

Μεταφράζει Γερουσιαστής αντί Συγκλητικός με αποτέλεσμα το περίφημο «η Σύγκλητος και ο Λαός της Ρώμης» (SPQR), σήμα κατατεθέν της τότε άγριας εξουσίας, να μεταφράζεται σε ένα κακομοίρικο «Γερουσία και Λαός της Ρώμης» (σελ. 91) αποστερημένο απ' τη φορτισμένη σημειωτική του.

Στη σελ. 64 ο μεταφραστής δηλώνει ότι ο τάδε «ήταν ύπατος στα ανατολικά». Όμως στις επαρχίες πήγαιναν ως ανθύπατοι αυτοί που είχαν χρηματίσει Υπατοι στη Ρώμη. Στη σελ. 97 αναφέρεται σε «Προσυγκλητικούς»- άγνωστον τι εννοεί! Αλλά εκεί που αρχίζει να πλησιάζει το τέλειο είναι όταν (σελ. 181) αρχίζει να λέει «Οι Ρωμαίοι έφιπποι» εννοώντας τους «ιππείς», την τάξη των ιππέων δηλαδή που, όπως και στην Αθήνα, ήταν οι αστοί, οι έμποροι, οι τραπεζίτες, οι εφοπλιστές, όλοι οι λεφτάδες που δεν αρύονταν τον πλούτο τους απ' τη γαιοκτησία. «Η τάξη των εφίππων» επιμένει όμως να δηλώνει φαρδειά πλατειά (σελ. 227) ο μεταφραστής μας.

Κάνοντας την ανάγνωση αφόρητη, λέει «Σύμβουλος» (σελ. 229) και εννοεί ή τον Δήμαρχο ή τον Πραιτόρα, διότι ταυτοχρόνως αναφέρεται στο δικαίωμα της αρνησικυρίας. Γενικώς (σελ. 275, σελ. 343) μπερδεύει τις σκούπες με τις βούρτσες εν σχέσει με το τι είναι ο καθένας κι ενίοτε επινοεί δικούς του όρους, κάτι σαν σκουποβούρτσες, όπως η «προπραιτοριανή διοίκηση»! (σελ. 413)

Εκεί όμως που υπερβαίνει τον εαυτόν του είναι όταν στη σελ. 284 γράφει ανερυθριάστως: «Ενας Νομοθέτης των Πληβείων επ' ονόματι Τρεμπόνιος καταράστηκε με φρικτό οινόν τον Κράσσο». Τριβούνος είναι ο... Δήμαρχος των Πληβείων, δεν είναι... όνομα! -άκου Τρεμπόνιος! Εκτός όμως της ταύτισης του αξιώματος Νομοθέτης των Πληβείων (Δήμαρχος) με το όνομα Τρεμπόνιος (πάλι Δήμαρχος, τριβούνος), αν είχε μπει στον κόπο να διαβάσει τι μεταφράζει ο απεριγγραπτος μεταφραστής μας, θα είχε διαπιστώσει ότι ο εν λόγω «Τρεμπόνιος» είχε όνομα και πρωταγωνιστούσε στην ακριβώς προηγούμενη περιπέτεια του Δέκιου.

Ασε που δεν «καταριέται» κανείς με... «οινόν» (ως άνω). Πράγμα που φαίνεται όμως να πιστεύει ακράδαντα ο μεταφραστής μας διότι επιμένει: «η δύσφημη κατάρα του νομοθέτη» (σελ. 284)...

Ούτε όμως με τα ελληνικά φαίνεται να τα πηγαίνει καλά ο άνθρωπος. Ιστορικός δεν είναι -φάνηκε! Αν είναι φιλόλογος, τη βάψαμε!

Γράφει: «άπλετη λιακάδα» (σελ. 80), μάλλον θα έχει κάτι ακούσει για άπλετο φως. «Η Φλάβια ανέστειλε κάθε σκέψη» (σελ. 190). «Τον ευχαρίστησα αφειδώς» (σελ. 255). «Φέρεσθε υψηλόβαθμα, στρατηγέ» (σελ. 215) «Οι οδυρμοί είχαν σιγάσει» (σελ. 256). Κεντάει!

Αλλά εκτός απ' την Ιστορία και τα ελληνικά, ο άμουσος ρέκτης μας ξεσχίζει και τη Γεωγραφία κάνοντας την ανάγνωση ακατάληπτη (εκτός από βασανιστική).

«Οι Πάρθιοι» αποφαινεται αντί οι Πάρθοι (σελ. 61 και άλλες) ενώ στη σελ. 284 διορθώνεται, και το διορθώνει στο σωστό Πάρθοι. «Οι Σκύθοι» (σελ. 386) αντί οι Σκύθες. «Στα σύρια» (σελ. 107) αντί στα συριακά (αν εννοεί τ'

αραμαϊκά). «Τη Σούσα» (σελ. 248) αντί τα Σούσα!

«Τιγκρανάκερτ» (σελ. 249) τα Τιγρανόκερτα, και ουκ έστιν τέλος! Αναφέρεται στις ακατάληπτες πόλεις «Μποβίλη», «Ριάτ» και «Μπάια» (σελ. 289, 290) ενώ δεν παραλείπει να... κτίσει το Κολοσσαίο, 130 χρόνια πριν να χτιστεί: «αρματοδρόμοι στο Κολοσσαίο» (σελ. 261 και σελ. 286) εννοεί τον Ιππόδρομο- το Κολοσσαίο χτίστηκε πολύ αργότερα απ' την εποχή του Δέκιου.

Στη σελ. 61 ο μεταφραστής μας διαπιστώνει τον θάνατο «ενός αξιωματικού που σκοτώθηκε στην τουρκική πόλη Αράν», εξακόσια χρόνια πριν εμφανιστούν οι Τούρκοι στη Μικρασία! Στη σελ. 76 γράφει «μοβ μπορντούρα» εννοώντας την πορφύρα, διότι όπως ατάραχος εξηγεί στη συνέχεια (σελ. 77) «πρόκειται για το άλικο μοβ (!) της Τύρου»!!

Στη σελ. 73 «περνάει τους ναύτες από συνέντευξη» (!) εννοώντας τη ναυτολόγηση, ενώ στη σελ. 78 κάνει «προσφορά ένα εμπόρευμα καλού κρασιού» εννοώντας ένα φορτίο καλού κρασιού. Λεπτομέρειες· και προς τούτο στη σελ. 71 και 73 χαρακτηρίζει «βάζα» τους αμφορείς μεταφορών, ενώ, αδίστακτος, στη σελ. 104 βάζει μια σερβιτόρα να «κουβαλάει βαριές κανάτες και κιούπια όλη μέρα». Γενικώς με τα αντικείμενα τα κάνει μπάχαλο όσον και με τους χώρους. Λέει καναπέδες τα ανάκλιντρα (σελ. 361), σάουνα (!) τα λουτρά (σελ. 51) και τραπεζαρία (σελ. 51) το τρίκλινο. Τούτων ένεκεν «στέλνει τις απολογίες του» (σελ. 369) αντί του ζητάει συγγνώμη, καταφεύγοντας σε αυτόν τον ακαλαίσθητο αγγλισμό με την ίδια άνεση που λέει «πεντηκότηρων» (σελ. 67 και 382) αντί πεντηκοντόρων, «Λαϊκό Νομεθετικό Συμβούλιο» αντί Συνέλευση των Πληβείων (σελ. 390), Κλώντια αντί Κλαυδία (ή Κλωδία) (σελ. 179), Ιωσιφίδης (!!!) αντί Ιώσηπος -εβραϊκό εξελληνισμένο όνομα- κι άλλα ων ουκ έστιν αριθμός, διανθισμένα με αγραμματοσύνες: «ατιμώνοντας» (σελ. 394) αντί ατιμάζοντας, «να διεξάγω» (σελ. 418), «να διεξάγουμε» (σελ. 98), «τα σχοινικά των πλοίων» (σελ. 71 και αλλού) -μάλλον θα εννοεί τις εξαρτήσεις. Χάος.

Την «Ευδαίμονα Αραβία» μεταφράζει σε Υεμένη κι έτσι αμέσως αποτυγχάνει το λογοπαίγνιο που επιχειρεί ο συγγραφέας αναφερόμενος στην «ευδαιμονία» στην ίδια φράση. Αξιοθρήνητα άσχετος βάζει τους ήρωές του να μιλούν στον πληθυντικό, πράγμα άγνωστο στους αρχαίους, ονομάζει την ιδιομορφία των τοπικών λατρειών «αίρεση» (!) κι άλλα για τα οποία θα χρειαζόμασταν άλλον τόσο χώρο περιγράφοντάς τα. Λακωνιστί.

Φροντίζει πάντως ο ανύποπτος για τον εαυτόν του αυτός άνθρωπος να κάνει λαμπρή έξοδο απ' τη μετάφρασή του ακριβώς στην τελευταία σελίδα του βιβλίου, καταρρακώνοντας το γνωστό «από Κτίσεως Ρώμης και επί της Υπατείας του Τάδε» σε: «το έτος 703 της Πόλης της Ρώμης (!) κατά τη διάρκεια της επικράτειας (!!) του Τάδε». Σώσον, Κύριε...

Υ.Γ.: Στο «Γλωσσάρι» που παρατίθεται στο τέλος της έκδοσης η αρλούμπα αποθεώνεται. Μόνον στα Ελευσίνια Μυστήρια, για παράδειγμα, διαπιστώνεται ότι «η τελετή συμπεριλάμβανε την ανάσταση και την αναγέννηση». Ναι! η τελετή.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 21/11/2008

Copyright © 2008 Χ. Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε.